

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

71 - 54/15
Београд

дел. бр. 24826 датум: 26.06.2015.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ
ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Регионалном центру граничне полиције према Бугарској

Београд, јун 2015. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Регионални центар граничне полиције према Бугарској
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	10. јун 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Душан Покушевски, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Регионалном центру граничне полиције према Бугарској остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

2. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10.02.2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

1 „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

2 Потписан 12. децембра 2011. године.

3 Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

3. ПРАЋЕЊЕ ПРЕПОРУКЕ НПМ

3.1. Поступање према затеченом странцу

3.1.1. Утврђивање идентитета

Од 2013. године Регионални центар граничне полиције (РЦГП) према Бугарској води регистар лица која су нелегално прешла границу. Када је у питању начин утврђивања идентитета лица које је незаконито прешло државну границу промењена је пракса која је констатована у претходном извештају.⁴ Наиме, тада је поступање припадника РЦГП било да су странце који незаконито бораве на територији Републике Србије спроводили у најближу полицијску станицу полицијске управе ради дактилоскопирања и фотографисања. Сада се странац лишава слободе и спроводи до станице граничне полиције и позивају се полицијски службеници из полицијске управе да дођу и изврше дактилоскопирање и фотографисање. Уколико се код нерегуларног мигранта, након прегледа, пронађу идентификационе исправе издате у земљи порекла (попут пасоша или личне карте), лични подаци из тих исправа узимају се као веродостојни и користе се за даље поступање према странцу. Међутим, уколико странац код себе не поседује никакву идентификациону исправу, лични подаци странца лишеног слободе (име, презиме, датум и место рођења, земље порекла и слично) утврђују се на основу његове изјаве. Како већина њих нема код себе било какве исправе подаци се утврђују само на основу изјава лица. Упитници о личним подацима постоје на српском, енглеском и персијском језику. Идентитет се утврђује без обзира да ли лице поседује идентификационе исправе.

Од маја 2015. године РЦГП има уређај (према речима полицијских службеника „БРЗИ АФИС“) на основу којег може да се провери да ли је лице већ дактилоскопирано и евидентирано на територији РС. Дешавало се да су поједина лица више пута затицана на територији Србије.

Према подацима РЦГП, у 2015. години у регистар илегалних прелазака границе, закључно са 7. јуном, евидентирано је укупно 3.791 лице. С обзиром да је у току 2014. године евидентирано 865 оваквих лица, а у 2013. г. 532 лица, евидентан је велики пораст броја странаца који су на нелегалан начин ушли на територију Србије. Према подацима РЦГП за 2015. годину у јануару је затечено 195, у фебруару 247, у марту 478, у априлу 601, у мају 1688 и за првих седам дана јуна 582 странца која су нелегално ушла на територију Србије. Припадници РЦГП истакли су да је неопходно јачање капацитета у погледу кадрова и техничке опремљености како би били у могућности да адекватно обављају дужности. С обзиром на пораст броја миграната поготово су нагласили да им је потребно специјално возило (полицијска „марица“), ради превоза лица од границе.

Такође, евидентан је и пораст броја малолетних лица која су ушла на територију Србије на граници према Бугарској. Од почетка 2015. године па до 7. јуна 2015. године 780 малолетника је евидентирано у регистру илегалних прелазака границе (у јануару 15, у фебруару 27, у марту 71, у априлу 124, у мају 410 и за првих седам дана у јуну 133).

3.1.2. Употреба језика и поучавање о правима

Комуникација са затеченим странцима се најчешће обавља усменим путем, на енглеском језику. Није се дешавало да се ангажују преводиоци за арапски, фарси или неки други језик.

3.1.3. Поступање према малолетнику – сарадња са органом старатељства

У сваком случају када се појави малолетно лице РЦГП обавештава центар за социјални рад. Са малолетним лицима без пратње поступа посебно обучени полицијски службеник који

⁴ Заштитник грађана 71-89/14, дел. бр. 36083 датум: 05.12.2014. године.

има сертификат за поступање према малолетним лицима, уз обавезно присуство запосленог центра за социјални рад. Уколико је малолетно лице без пратње изразило намеру за тражење азила, РЦГП издаје потврду о израженој намери тек након што центар за социјални рад донесе решење о постављењу старатеља. По издавању потврде о израженој намери, малолетно лице се упућује у један од центара за азил.

3.1.4. Лекарски преглед

Истакнута је веома добра сарадња РЦГП и Дома здравља у Димитровграду. Према наводима припадника РЦГП када странци затраже лекарску негу, као и у случајевима када је очигледно да је иста неопходна, они се доводе до Дома здравља где им се пружа помоћ. Уколико је неопходна хитна интервенција, лекари долазе на лице места како би пружили медицинску помоћ лицу које је у веома лошем здравственом стању или у случају кад је дошло до тежих телесних повреда.

3.2. Поступање према странцу који није изјавио намеру за тражење азила

РЦГП је надлежан за спровођење Закона о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве⁵. Међутим, иако је Споразум о реадмисији са Европском заједницом ратификован 2007. године, РЦГП је почео да примењује наведени Споразум од 01. новембра 2014. године. Но, према речима припадника РЦГП, два лица су у 2015. г. враћена у Бугарску на основу Уредбе о ратификацији споразума између Југославије и Бугарске о начину испитивања и решавања граничних повреда насталих на југословенско – бугарској граници⁶.

Уколико странац који не затражи азил у Србији поседује доказе да је ушао на територију Србије са територије Бугарске (потврда о израженој намери за добијање азила у Бугарској, бугарски новац итд.) припадници РЦГП обавештавају Управу за управне послове Министарства унутрашњих послова, која доноси одлуку о томе да ли ће бити поднет захтев за реадмисију лица. Уколико се утврди да постоји довољно доказа за подношења захтева лице се смешта у Прихватилиште за странце, док се не заврши поступак реадмисије (у просеку око седам дана). У случају да захтев буде одобрен од стране надлежног органа Бугарске, из Прихватилишта се лице доводи до граничног прелаза где се обавља његова предаја органима Бугарске. Од почетка 2015. године до 07. јуна 2015. године 48 лица је враћено у Бугарску.

3.2.1. Подношење захтева за покретање прекршајног поступка

Против нерегуларних миграната службеници РЦГП подносе захтев за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе и спроводе их до прекршајног суда. Уколико је странац у прекршајном поступку кажњен опоменом или новчаном казном, полицијски службеници РЦГП предају на даље поступање странца Одсеку за странце ПУ Пирот. Међутим, уколико је странцу у прекршајном поступку изречена казна затвора или му је новчана казна замењена казном затвора, припадници РЦГП ово лице спроводе до затвора. По издржаној казни, полицијски службеници РЦГП преузимају странца и предају га на даље поступање ПУ Пирот. Према подацима РЦГП у 2015. години покренуто је 660 прекршајних поступака због недозвољеног преласка државне границе.

Према наводима припадника РЦГП, у ситуацијама када је странац изрази намеру за тражење азила, а већ једном је пролазио територијом Србије и била му је издата потврда о израженој намери, а није се јавио у року у центар за азил или је напустио поступак азила,

⁵ „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 103/07, у даљем тексту: Споразум о реадмисији са Европском заједницом.

⁶ „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми“, бр. 7/66.

против њега се подноси захтев за покретање прекршајног поступка и не издаје му се нова потврда о израженој намери.

3.3. Поступање према странцу који је изјавио намеру за тражење азила

Према налазима из претходне НПМ посете утврђено је да овај Регионални центар није издавао потврде о израженој намери за тражење азила. Међутим, сада се наведене потврде издају и према њиховим подацима од почетка 2015. године па до 7. јуна 2015. године за 3086 лица је издата наведена потврда (у јануару 150, у фебруару 211, у марту 365, у априлу 365, у мају 1560 и за првих седам дана у јуну 435).

Сваком лицу, па и малолетницима у пратњи, се издаје посебна потврда о израженој намери за тражење азила. Након провере смештајних капацитета центара за азил (информација добијена од Управе граничне полиције), а по издавању наведене потврде, лица се упућују у центар за азил у ком има места. Припадници РЦГП не врше спровођење ових лица до центара за азил, већ им дају упутства како да стигну до одређеног центра.